

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

**ЗВІТ
про результати відвідування
комунального закладу
«Зеленопільський психоневрологічний інтернат»
Дніпропетровської обласної ради»**

16.10.2025

м. Київ, 2025

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 16.10.2025 групою НПМ здійснено відвідування комунального закладу «Зеленопільський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради» (далі – інтернат, заклад, ПНІ).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Цикаленко Ірина Ігорівна, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Черевко Марина Іванівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Бантуш Костянтин Володимирович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Любченко Наталія Михайлівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Комишний Володимир Васильович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Ціомік Олександр Вадимович, фахівець з питань проведення фахових досліджень під час відвідування місць несвободи в рамках реалізації національного превентивного механізму (лікар-психіатр);

Сердюк Олександр Юрійович, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Інтернат знаходиться за адресою: вул. Південна, 46 А, с. Зелене Поле, Дніпропетровська обл., 53041.

Керівник закладу – Башак Тетяна Вікторівна.

Відповідно до Статуту комунального закладу «Зеленопільський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради», затвердженого рішенням Дніпропетровської обласної ради від 28.07.2022 № 205-12/VIII, заклад є стаціонарним інтернатним закладом для соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання/перебування осіб із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в закладі.

Заклад розрахований на перебування 120 осіб. На день відвідування у ПНІ перебувало 119 осіб, з яких ліжкових хворих – 7 осіб, підопічних, які відносяться до маломобільних груп населення – 32 особи. У закладі перебуває 118 жінок та 1 чоловік. Серед підопічних 69 – дієздатні особи, 50 осіб – недієздатні, з них 12 підопічних знаходяться під опікою закладу та у 38 підопічних інші опікуни. Встановлену групу інвалідності мають 114 осіб.

У 2024 році ПНІ профінансовано на суму 24 124,3 тис. грн.

У 2025 році фінансування закладу затверджене на суму 21 454,7 тис. грн.

Штатна чисельність працівників інтернату складає 79,0 штатних одиниць, з яких 48,5 штатних одиниць медичний персонал: завідувач медичного відділення – 1,0 шт. од.; лікар-психіатр вищої категорії – 1,0 шт. од.; сестра медична старша – 1,0 шт. од.; сестра медична вищої категорії – 4,0 шт. од.; сестра медична першої категорії – 2,0 шт. од.; сестра медична – 2,0 шт. од.; сестра медична з дієтичного харчування – 1, 0 шт. од.; сестра-господиня – 1,0 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-палатна) – 24,0 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-прибиральниця) – 3,0 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-ванниці) – 4,0 шт. од.; молодша медична сестра (санітарка-роздавальниця) – 3,0 шт. од.; дезінфектор – 0,5 шт. од.

Згідно з тарифікаційним списком працівників на 2025 рік в ПНІ працює 79 осіб.

Первинна медична допомога підопічним надається лікарями Шевченківської амбулаторії загальної практики сімейної медицини.

На день відвідування усі підопічні ПНІ мають укладені декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу та отримують медичні послуги, передбачені програмою державних гарантій медичного обслуговування населення у 2025 році, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2023 № 1394.

Заклад отримав ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю організація і управління охороною здоров'я, психіатрія; за спеціальністю молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа (реєстраційне досьє від 07.04.2020 № 1795/Л-П).

Медичними працівниками не менше ніж один раз на рік організовується огляд підопічних лікарсько-консультативною комісією за участю лікаря-психіатра з метою вирішення питань щодо доцільності їх подальшого перебування у закладі та необхідності встановлення чи припинення опіки або піклування.

Медичний підрозділ сприяє в оформленні документів та організовує огляд підопічного експертною командою з оцінювання повсякденного функціонування особи для встановлення групи інвалідності у підопічних, або продовження її строку.

Особи, які мають онкологічні захворювання, своєчасно проходять обстеження та перебувають на обліку у лікарів-спеціалістів, які забезпечують постійний контроль за динамікою їхнього стану, що дає змогу своєчасно виявляти зміни й коригувати лікування.

Підопічна, яка має діагноз «Вірус імунодефіциту людини» перебуває на обліку у лікаря-інфекціоніста, регулярно проходить обстеження, дотримується призначень спеціаліста та постійно отримує антиретровірусну терапію відповідно до індивідуальної схеми лікування, що сприяє підтриманню стабільного стану здоров'я та профілактиці ускладнень, пов'язаних із перебігом хвороби.

Всім підопічним регулярно проводяться щеплення згідно наказу Міністерства охорони здоров'я України від 16.09.2011 № 595 «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів», про що є відповідні записи у медичній документації.

Медична частина ПНІ забезпечена лікарськими засобами та виробами медичного призначення.

Індивідуальні плани надання соціальних послуг переглядаються кожен рік відповідно до розділу IV Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198 (далі – Державний стандарт).

У 2024 році у закладі померла 1 підопічна. Причиною смерті встановлено: серцево-судинні захворювання.

У 2025 році у ПНІ померло 6 підопічних, причиною смерті здебільшого встановлено «ішемічну хворобу серця».

Підопічні забезпечені чотириразовим харчуванням. У закладі наявне денне меню. Проміжки часу між споживанням їжі не перевищують чотирьох годин.

Сума витрат на харчування на одну особу на день в інтернаті складає 139,63 грн, а сума витрат на медикаменти на одну особу на день складає 10,84 грн.

Територія ПНІ огорожена (фото 1, 2). На території облаштовано зони для відпочинку підопічних, а саме криті та відкриті альтанки, лави для відпочинку підопічних на свіжому повітрі (фото 3, 4).

Підопічні інтернату проживають в одному двоповерховому житловому корпусі. Окремо на території закладу знаходиться будівля адміністративного корпусу, будівля харчоблоку, а також будівля банно-прального комплексу. Розподіл підопічних по житлових кімнатах здійснюється медичним персоналом з урахуванням побажань, індивідуальних особливостей, віку, діагнозу та стану здоров'я підопічних.

Також у закладі облаштовано кімнату для відпочинку та зустрічей із відвідувачами (фото 5).

Житловий корпус та приміщення харчоблоку обладнані автоматичною пожежною сигналізацією, ведеться облік вогнегасників та забезпечено їх своєчасне обслуговування.

У закладі наявний план евакуації підопічних на випадок пожежі, затверджений директором інтернату.

Заклад забезпечений генераторами на випадок екстреного відключення електроенергії.

Природне та штучне освітлення в житлових кімнатах закладу задовільне.

Підопічні користуються власними речами. Групою НПМ встановлено, що одяг, взуття, постільна білизна та інший м'який інвентар персоналізовано (фото 6, 7). Підопічні забезпечені сезонним одягом.

Усі підопічні мають документи.

У закладу на високому рівні організовано дозвілля, підопічні займаються малюванням, читанням, музикою, аплікацією тощо (фото 8 – 10).

Під час відвідування відбулося конфіденційне спілкування з 60 підопічними та 15 працівниками закладу.

Скарг на жорстоке поводження, якість догляду та умови проживання від підопічних не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 19.05.2022, за результатами якого групою НПМ виявлено порушення прав:

- на життя та безпеку;
- на захист від катувань і жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження та покарання;
- на охорону здоров'я та медичну допомогу;
- на достатній життєвий рівень;
- на повагу до приватного і сімейного життя;
- на доступність, у тому числі осіб з інвалідністю та маломобільних осіб;

на вільний розвиток своєї особистості;

на володіння, користування і розпорядження своєю власністю.

За результатами попереднього відвідування НПМ вносились такі рекомендації:

1. Дніпропетровській обласній військовій адміністрації:

здійснити заходи із облаштування приміщень для укриття підопічних та працівників закладу);

розробити алгоритми дій або плани евакуації підопічних та працівників інтернату на випадок виникнення загрози надзвичайної ситуації, можливого ураження або бойових дій;

вжити заходи щодо розселення підопічних до інших закладів або забезпечення у інший спосіб дотримання мінімальних норм житлової площі з розрахунку від 9 до 12 м² на одну особу;

здійснити службову перевірку щодо відповідності використання коштів недієздатної підопічної В. вимогам Наказу Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 № 1173.

2. Комунальному закладу «Зеленопільський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради»:

вжити заходів щодо своєчасної підготовки підопічних та персоналу до евакуації відповідно до Порядку тимчасового переміщення (евакуації) та забезпечення умов для перебування на території України, де не ведуться бойові дії, або за межами України дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 № 385;

забезпечити отримання письмової згоди під час психофармакологічного лікування;

забезпечити всіх підопічних меблями та інвентарем відповідно до Наказу Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 «Про затвердження Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення»;

припинити практику гоління голови (підстригання) підопічних проти їх волі;

забезпечити організацію питного режиму у закладі для ліжкових хворих осіб;

вжити заходів щодо дотримання права підопічних на приватність, зокрема, розсунути ліжка, зіставлені впритул;

облаштувати загородження (дверцята, кабіни) між сантехнічними приладами;

створити умови для реалізації права на вільний розвиток особистості щодо кожного з підопічних, які мають відповідне бажання;

розглянути питання щодо облаштування спортивного залу або приладдя для зайняття спортом у закладі;

налагодити взаємодію із центрами системи надання безоплатної правничої допомоги;

забезпечити право підопічної К. на вільне користування засобами зв'язку, вільне здійснення дзвінків, звернення до державних органів;

забезпечити закріплення одягу за конкретною особою;

забезпечити належну фіксацію тілесних ушкоджень підопічних закладу.

У ході відвідування встановлено, що рекомендації надані за результатом попереднього відвідування виконані частково.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 11 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, стаття 27 Конституції України).

1. У порушення пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, абзацу 2 підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, Вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579, а також статей 19, 20 Кодексу цивільного захисту України у закладі відсутні захисні споруди (укриття) або інші підвальні приміщення, які можуть використовуватись як укриття.

У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» у регіоні підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

2. У порушення вимог наказу МОЗ України від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги», у закладі відсутні протоколи догоспітальної допомоги, що знижує вчасне діагностування та подальшу якість надання необхідної допомоги пацієнтам у разі виникнення невідкладних станів.

3. Під час вивчення медичної документації встановлено, що медичні картки підопічних ведуться не за встановленою формою № 025/о «Медична картка амбулаторного хворого», яка затверджена наказом МОЗ України від 14.12.2012 № 110.

Зазначене порушення усунуто за час складання звіту.

4. У ході перевірки медичної документації підопічних закладу виявлено систематичне застосування лікарського препарату «Азапін» (клозапін) для лікування значної кількості осіб. Згідно із записами в медичних документах, препарат призначається протягом тривалого часу.

Однак, всупереч вимогам наказу МОЗ України від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)» (далі – Наказ № 147), підопічним, які приймають цей препарат, не проводяться періодичні гематологічні обстеження.

Варто зазначити, що згідно з пунктами 3 та 4 Наказу № 147, пацієнтам під час терапії препаратами, що містять діючу речовину клозапін, має бути гарантовано регулярне гематологічне обстеження з метою попередження розвитку гранулоцитопенії або агранулоцитозу.

Таким чином, відсутність належного лабораторного контролю є грубим порушенням вимог Наказу № 147.

5. Незважаючи на наявність у закладі періодичних випадків отримання підопічними тілесних ушкоджень, медичними працівниками не складається довідка про фіксацію тілесних ушкоджень (форма первинної облікової документації № 511/о) відповідно до вимог наказу МОЗ України від 02.02.2024 № 186.

Відсутність належного документування фактів тілесного ушкодження може перешкоджати ефективному розслідуванню випадків травмування у подальшому.

Зазначене порушення усунуто за час складання звіту.

6. У порушення статті 14¹ Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» у закладі відсутні клінічні протоколи надання психіатричної допомоги, що є складовою системи стандартів у сфері охорони здоров'я, яка передбачає забезпечення якісного надання медичної допомоги.

7. Під час відвідування встановлено, що у закладі проживають підопічні, які мають діагноз цукровий діабет II типу проте не отримують необхідного дієтичного харчування, що є порушенням вимог пункту 6 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957, відповідно до якого, підопічні забезпечуються раціональним не менше ніж чотириразовим харчуванням, у тому числі дієтичним, з урахуванням віку та стану здоров'я у межах натуральних норм харчування (проміжки часу між прийманням їжі не повинні перевищувати чотирьох годин, останнє приймання їжі здійснюється за дві години до сну).

Відсутність належного дієтичного харчування може призвести до погіршення стану здоров'я підопічних, особливо тих, хто потребує спеціальних дієт через наявні хронічні захворювання або вікові особливості. Це порушення також може негативно вплинути на загальний рівень надання медико-соціальних послуг у закладі.

8. Під час проведення відвідування, у маніпуляційному кабінеті закладу виявлено лікарські засоби із завершеним терміном придатності (фото 11, 12). Відповідно до пункту 6 розділу II глави 2 Методичних рекомендацій щодо ведення обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров'я, затверджених наказом МОЗ України від 09.09.2014 року № 635, лікарські засоби, термін придатності яких минув, підлягають вилученню з обігу та списанню з балансу.

Наявність лікарських засобів із завершеним терміном придатності свідчить про неналежний рівень контролю за їх обліком і використанням, що може створювати потенційну загрозу життю та здоров'ю пацієнтів у разі їх застосування.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України).

9. У ході відвідування закладу групою НПМ зафіксовано перенаселення в житлових кімнатах закладу, що є порушенням норм житлової площі на одну особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007).

Наприклад, площа однієї з кімнат становить 28,2 м², а сама кімната розрахована на проживання 6 осіб (фото 13). Відтак на одну особу припадає 4,7 м².

Зазначене порушує передбачені чинним законодавством норми площі на одну особу (8-10 м²).

10. У порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених Міністерством соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми), в кімнатах підопічних недостатня кількість твердого інвентарю, а саме: приліжкових тумб, стільців за кількістю місць, столів, шаф для зберігання речей.

11. Підопічні закладу харчуються з металевого посуду та використовують при прийомі їжі лише ложки (фото 14). Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) у Восьмій Загальній доповіді [СРТ/Inf (98) 12] зазначає, що слід надавати підопічним можливість використовувати елементи звичайного «нелікарняного» життя – наприклад користуватися відповідним посудом та столовими приборами, що є невід'ємною частиною програми психосоціальної реабілітації.

12. У холодильнику харчоблоку виявлено порушення правил товарного сусідства продуктів харчування (м'ясо та риба зберігалися разом), що може

призвести до перехресного забруднення продуктів харчування та втрати їх якості (фото 15).

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

13. Працівники закладу порушують права підопічних на приватність, оскільки проводять гігієнічні процедури підопічним у присутності інших мешканців кімнати, не використовуючи при цьому ширми. Більш того, використання туалетного стільця, зміна підгузків та миття підопічних у присутності інших осіб порушує право мешканців на повагу до людської гідності.

Відповідно до рекомендацій КЗК вищезазначені умови не сприяють зміцненню почуття самотності особистості та особистої гідності підопічних.

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних осіб (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

14. Не всі приміщення інтернату у повній мірі пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та підопічних, які належать до маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме:

у коридорах житлового корпусу відсутні горизонтальні поручні з обох боків для полегшення пересування малорухливим особам (фото 16);

заклад не обладнано підйомниками, що унеможлиблює організацію прогулянок для маломобільних та ліжкових хворих підопічних, які проживають на другому поверсі інтернату;

дорожні покриття на території закладу не дають змогу без сторонньої допомоги пересуватися підопічним, які відносяться до маломобільних груп населення (фото 17, 18).

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Дніпропетровській обласній військовій адміністрації, Дніпропетровській обласній раді:

вжити заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності інтернату;

облаштування на території закладу укриття з урахуванням вимог чинного законодавства.

2. Комунальному закладу «Зеленопільський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради» забезпечити:

облаштування на території закладу укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;

наявність у медичній частині протоколів догоспітальної допомоги;

ведення медичних карток підопічних за встановленою формою;

проведення щомісячного гематологічного контролю підопічним, які приймають лікарські засоби з діючою речовиною «Клозапін» (Clozapinum) або його аналоги;

складання медичними працівниками довідки про фіксацію тілесних ушкоджень;

наявність клінічного протоколу надання психіатричної допомоги;

дієтичного харчування підопічним, яким надано відповідні рекомендації лікарів;

належний контроль за умовами зберігання лікарських засобів;

контроль за термінами придатності лікарських засобів;

дотримання норм житлової площі на одну особу;

облаштування житлових кімнат інтернату відповідно до Мінімальних норм;

можливість підопічним користуватись неметалевим посудом та столовими приборами;

дотримання правил товарного сусідства харчових продуктів;

дотримання права підопічних на приватність, зокрема облаштувати кімнати у яких проживає більше ніж одна особа ширмами;

дотримання вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд».

Додатки: фотоматеріали на 5 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

Начальник відділу реалізації

національного превентивного механізму

в закладах соціального забезпечення та

освіти Департаменту з питань реалізації

національного превентивного механізму

Секретаріату Уповноваженого Верховної

Ради України з прав людини

Ірина ЦИКАЛЕНКО

Фотоматеріали

Фото 1

Фото 2

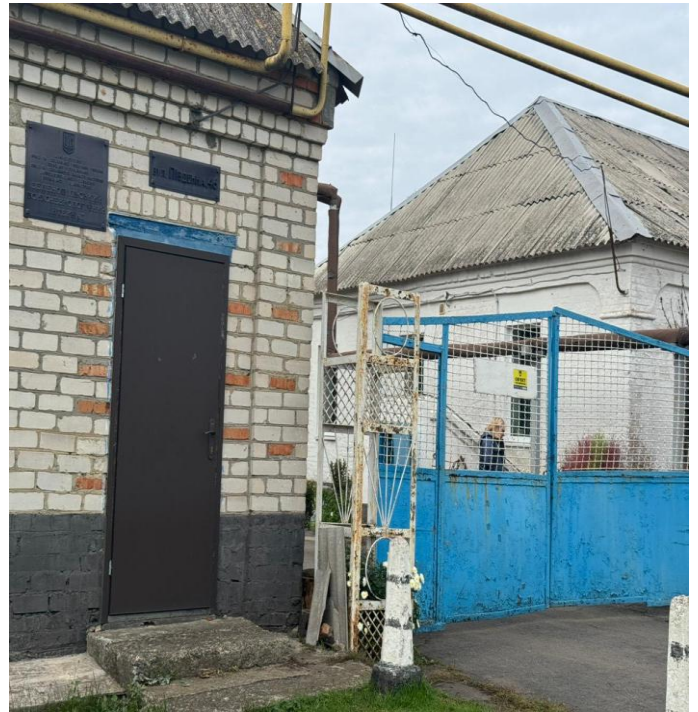

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Фото 8

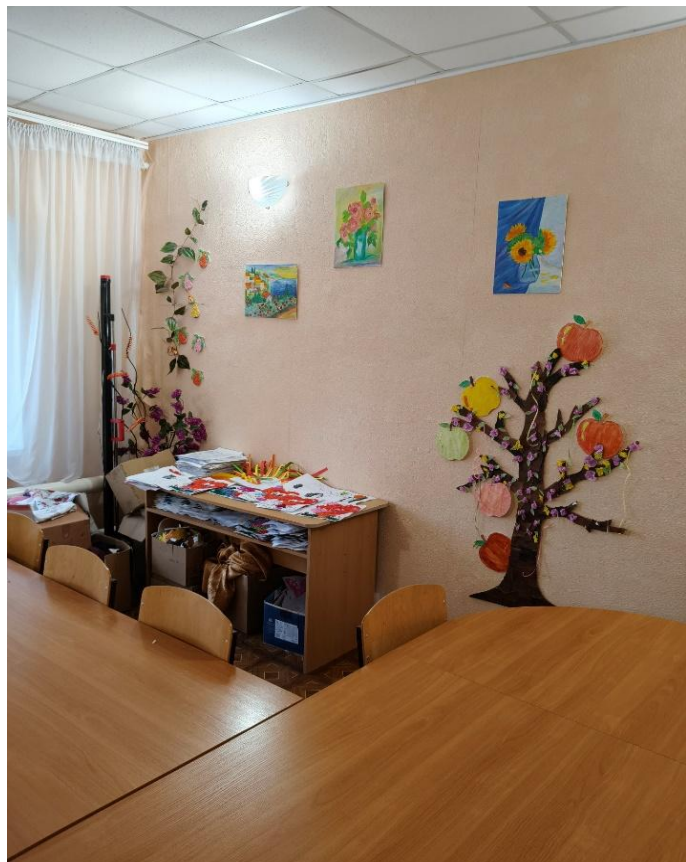

Фото 9

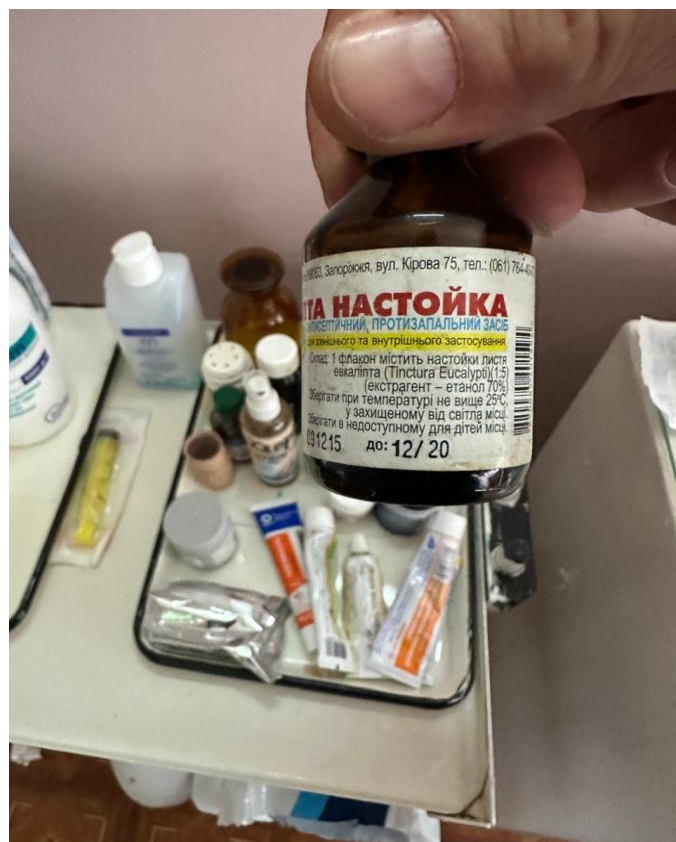
Фото 10

Фото 11

Фото 12

Φοτο 13

Φοτο 14

Φοτο 15

Φοτο 16

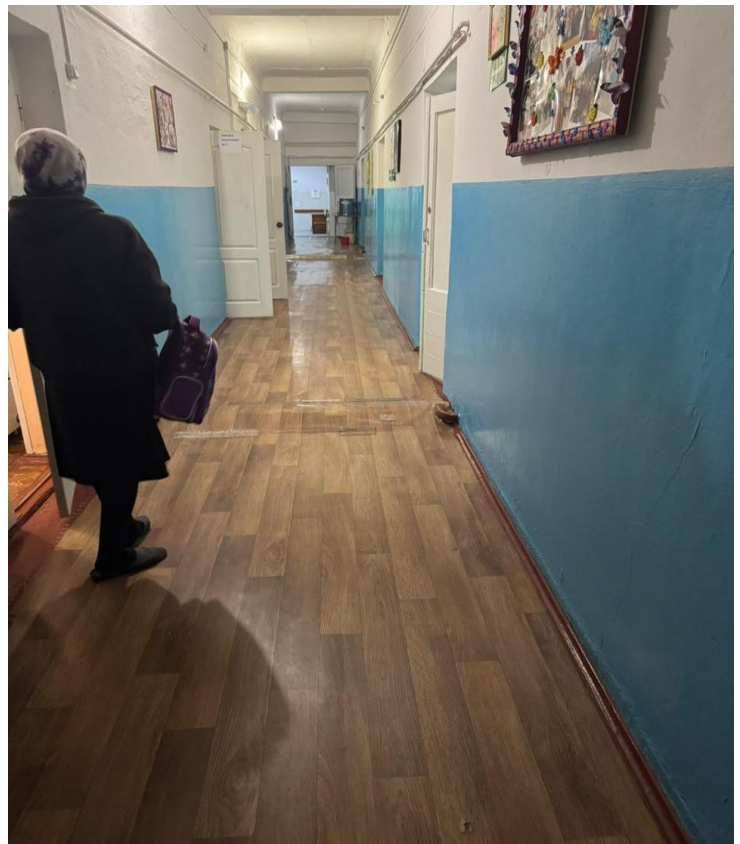

Фото 17

Фото 18

